

Een robuuste Vlaming en een Haagse dandy

Anne van Buul

Anne Marie Musschoot, *Een 'vreemde' vriendschap. Cyriel Buysse en Louis Couperus*. Couperus Cahier XII. Louis Couperusgenootschap 2010. 64 pp. ISBN 978-90-75321-11-1. € 12,50.

In het recent verschenen essay van Anne Marie Musschoot dat is uitgegeven als het twaalfde Couperus Cahier, staat de vriendschap van Louis Couperus met zijn Vlaamse collega Cyriel Buysse centraal. Deze twee op het oog en qua karakter zo verschillende auteurs – de chique, aristocratische Couperus tegenover de stoere, sportieve Buysse – blijken een warme vriendschap voor elkaar te hebben gekoesterd. Hoewel vooral de verschillen tussen beiden in het oog springen en deze in eerder onderzoek ook vooral benadrukt zijn, tracht Musschoot in haar essay juist licht te werpen op hetgeen Buysse en Couperus in leven en werk verbond. Volgens Musschoot verdient deze literaire vriendschap aandacht omdat er meer contact tussen beide auteurs is geweest en meer raakvlakken in beider schriftelijke arbeid te vinden zijn dan tot dusver is aangenomen.

De belangrijkste bron van gegevens over deze vriendschap vormen de schaarse brieven van Couperus aan Buysse en zijn vrouw, zes in totaal, die in het Couperus Cahier integraal zijn opgenomen. De brieven getuigen van Couperus' herhaalde voornemen om de familie Buysse in hun buitenhuis in het Vlaamse Afsnee te bezoeken, en van diens uitnodiging aan de Buysse om hem en zijn vrouw in Rome te vergezellen. Wegens omstandigheden gingen veel van deze plannen niet door. Toch moeten de auteurs elkaar in Den Haag, waar ook Buysse vanaf 1896 gedurende vijftien jaren woonde, herhaaldelijk getroffen hebben, op straat (de schrijvers woonden dicht bij elkaar), maar ook bij diners en literaire aangelegenheden.

De vraag die opkomt bij het lezen van dit twaalfde Couperus Cahier is in hoeverre deze studie iets toevoegt aan de al bestaande geschriften over de vriendschap tussen Buysse en Couperus. Musschoot geeft immers zelf al aan dat over beide auteurs degelijke biografieën geschreven zijn waarin hun onderlinge vriendschap ook aan bod komt. In de Couperus-biografie van F.L. Bastet blijft de informatie over Couperus' vriendschap met Buysse weliswaar beperkt tot een aantal anekdotes, maar in de recente biografie van Buysse, geschreven door Joris Van Parys, wordt uitgebreid aandacht besteedt aan de relatie tussen de robuuste Vlaming en de Haagse dandy. De bezoeken van Couperus aan Buysse's buitenhuis in Afsnee worden hierin beschreven, evenals hun gezamenlijke redacteurschap van *Groot Nederland* en Buysse's relaties met andere Haagse literatoren, die Musschoot in haar essay opnieuw uiteenzet. Ook wordt in deze biografie, net als in het essay, een aantal brieven van Couperus aan Buysse en zijn vrouw integraal weergegeven. Wat voegt het essay van Musschoot hier nog aan toe?

In de eerste plaats toont Musschoot aan dat Couperus vaker bij Buysse in Afsnee op bezoek moet zijn geweest dan tot nu toe werd aangenomen: via de correspondentie van Couperus met zijn uitgever L.J. Veen weet zij aannemelijk te maken dat Couperus ook in juni 1904, ter gelegenheid van het verjaardagsfeest van Buysse's zoontje, het Roze Huis in Afsnee heeft bezocht. Verder benadrukt Musschoot dat de vriendschap tussen Couperus en Buysse niet pas in 1902 is ontstaan, toen beiden redacteurs werden van *Groot Nederland*, maar dat hun eerste contact en ook het begin van hun vriendschap al van voor 1900 moet dateren. Verhelderend zijn ook de paragrafen waarin onderzocht wordt hoe Buysse en Couperus elkaar in geschriften typeerden. Beiden karakteriseerden zij de ander als een 'buitenman'. Wellicht vonden zij elkaar in die gedeelde passie voor het buitenleven.

Gelukkig blijft het in dit essay niet bij het beschrijven van de relatie tussen beide literatoren en tot het verhalen van de veelal bekende anekdotes over hun vriendschap. In aanvulling op haar precieze datering en karakterisering van hun contact, stelt Musschoot de vraag of het literaire en journalistieke werk van Buysse en Couperus overeenkomsten vertoont, en of de receptie van hun werk vergelijkbaar is. Beiden schreven immers naturalistisch proza, beiden distantieerden zich daarbij van de ‘wetenschappelijke’ richtlijnen van Zola, en toen de nerveuze vrouw uit de mode was geraakt, stapten beiden ook weer af van het naturalistische procedé. Couperus en Buysse schreven bovendien naast naturalistische werk ook allebei sensitivistisch proza, en verdienen beiden een centje bij met journalistiek werk. Voor dit onderzoek geeft Musschoot in haar essay echter slechts een aanzet.

Aan het einde van haar essay pleit Musschoot voor verder onderzoek naar de overeenkomsten tussen het werk van Buysse en Couperus. Daarmee zou het beeld van de verhouding tussen het Nederlandse en het Vlaamse naturalisme bijgesteld kunnen worden: de verschillen die zo in het oog springen – Couperus schreef over stadse adel, Buysse over plattelandsbewoners, Couperus maakte psychologische portretten van nerveuze vrouwenfiguren, Buysse stelde sociale wantoestanden aan de kaak – zouden minder fundamenteel kunnen blijken wanneer we de genrebehandeling, de plots en de karakters van de personages van beide auteurs naast elkaar leggen. In verband met deze ‘vreemde’ vriendschap valt er voor de letterkundige dus nog een hoop te doen.